

Uniwersytet
Wrocławski



Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego

Nr 2 (130)

Luty 2024

Sprawy Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego

Publikacje

W czasopiśmie *Journal of Rural Studies* (IF = 5,157; 100 pkt. MNiSW) został opublikowany artykuł pt. "Global forces and local responses – A 'hot-spots' model of rural revival in a peripheral region in the Central-Eastern European context". Autorem wiodącym artykułu jest **dr hab. Agnieszka Latocha-Wites**, prof. UWr z Zakładu Geomorfologii/Pracowni Badań Krajobrazu. Wśród autorów artykułu są także inni pracownicy IGRR: **dr Dominik Sikorski**, **dr Przemysław Tomczak** i **dr hab. Robert Szmytkie**, **prof. UWr** z Zakładu Geografii Społeczno-Ekonomicznej oraz mgr **Paulina Miodońska** z Zakładu Zagospodarowania Przestrzennego. Współautorką jest również dr hab. Katarzyna Kajdaneck, prof. UWr, z Instytutu Socjologii. Celem artykułu było przedstawienie kompleksowego modelu koncepcyjnego, który wyjaśnia wieloaspektowe przemiany zachodzące na peryferyjnych obszarach wiejskich, w oparciu o dane empiryczne z ziemi kłodzkiej. Artykuł jest kolejną publikacją w ramach zrealizowanego w latach 2018–2022 projektu NCN pt. "Odradzające się wsie? Nowe procesy społeczno-gospodarcze na ziemi kłodzkiej" kierowanego przez dr hab. Agnieszkę Latochę-Wites, prof. UWr. Darmowy dostęp do artykułu będzie możliwy do połowy marca 2024 r. (klik na pierwszą stronę artykułu poniżej). Serdecznie zapraszamy do lektury.

Journal of Rural Studies 106 (2024) 103212



Contents lists available at ScienceDirect

Journal of Rural Studies

journal homepage: www.elsevier.com/locate/jrurstud



Global forces and local responses – A "hot-spots" model of rural revival in a peripheral region in the Central-Eastern European context

Agnieszka Latocha-Wites^{a,*}, Katarzyna Kajdaneck^b, Dominik Sikorski^a, Przemysław Tomczak^a, Robert Szmytkie^a, Paulina Miodońska^a

^a Institute of Geography and Regional Development, University of Wrocław, Plac Uniwersytecki 1, 50-137, Wrocław, Poland

^b Institute of Sociology, University of Wrocław, ul. Koszarowa 3, 51-149, Wrocław, Poland

ARTICLE INFO

Keywords:

Depopulation
Peripheries
Rural revitalization
Conceptual model
Mixed methods design
Central-Eastern European countryside
Sudetes

ABSTRACT

This article aims to present a comprehensive conceptual model that elucidates the multifaceted transformations occurring in peripheral rural areas. Once subject to depopulation and decline, these regions now exhibit signs of rural revival, as exemplified by the Kłodzko region in the Sudetes. The study employs an interdisciplinary approach, integrating geography and sociology, and utilizes a mixed methods research design. It encompasses both desk research of secondary data and the analysis of primary data, including field surveys, quantitative and qualitative social surveys, and interviews.

Drawing upon empirical data and an extensive literature review, this study culminates in the development of a conceptual model that captures the essence of the changes in peripheral rural areas. By exploring the factors that enable depopulated rural regions to embark on a trajectory of development, this paper analyzes influences at various spatial scales: global, national, regional, and local. Consequently, it delineates diverse forms of rural revitalization, encompassing demographic, social, economic/functional, and spatial/landscape aspects.

Of particular significance are the pivotal roles played by endogenous factors such as territorial and social

W najnowszym numerze *Scientific Reports – Nature* (IF = 4.6, 140 pkt. MNiSW) ukazał się wspólny artykuł **Krzysztofa Migala**, Ewy Łupikaszy (UŚ), Marzeny Osuch (IGF PAN) wraz z Magdaleną Opałą-Owczarek (UŚ) i **Piotrem Owczarkiem** (UWr) zatytułowany „Linking drought indices to atmospheric circulation in Svalbard, in the Atlantic sector of the High Arctic”. Jest to jeden z nielicznych tekstów

o wskaźniku susz w obszarach polarnych. Na podstawie wieloletnich danych klimatologicznych dla okresu 1979–2019 z trzech miejsc na Spitsbergenie (Ny-Ålesund, Svalbard Airport/Longyearbyen i Polska Stacja Polarna w Hornsundzie) podjęto analizę cech i przyczyn zmienności czasoprzestrzennej susz atmosferycznych, wyrażonych za pomocą wskaźnika SPEI (Standardized Precipitation Evapotranspiration Index). Omówiono długoterminową zmienność i trendy wskaźnika suszy SPEI, zidentyfikowano związki sytuacji ekstremalnych, tj. najbardziej mokrych i najsuchszych ze zmiennymi opisującymi stan atmosfery oraz z typami cyrkulacji atmosferycznej.

www.nature.com/scientificreports

scientific reports

Check for updates

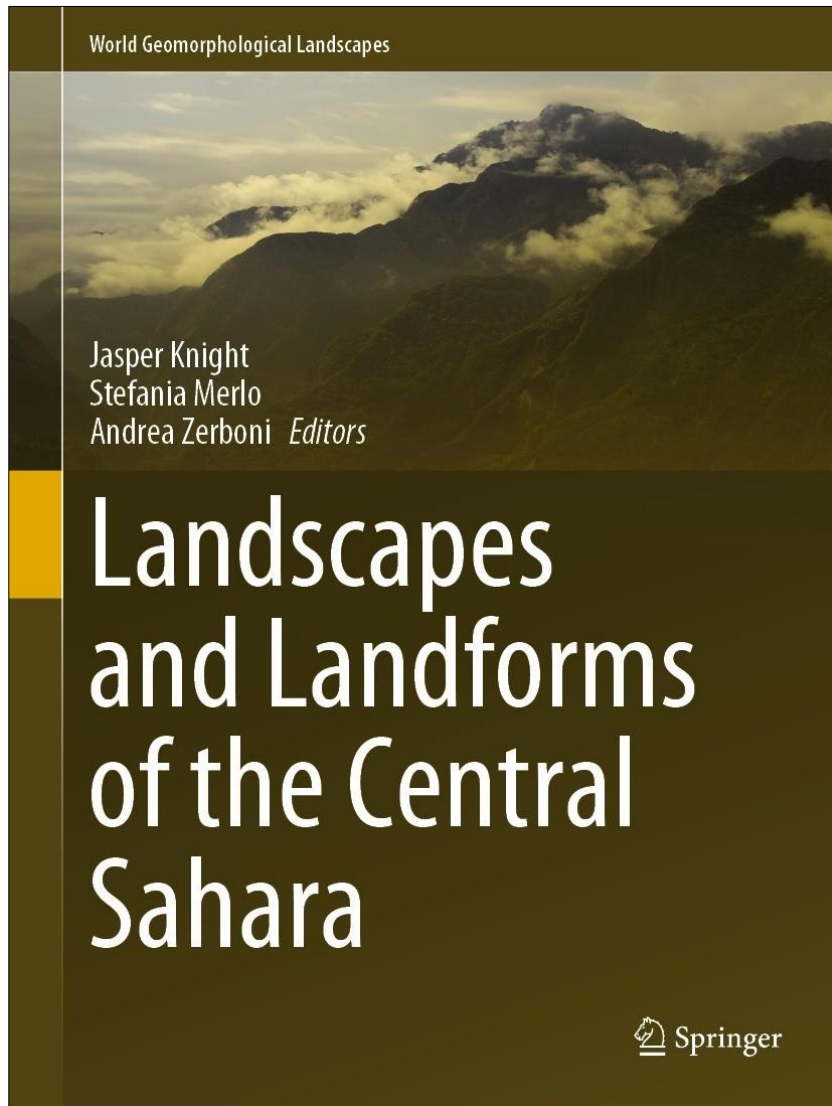
OPEN Linking drought indices to atmospheric circulation in Svalbard, in the Atlantic sector of the High Arctic

Krzysztof Migala^{1✉}, Ewa Łupikasza², Marzena Osuch³, Magdalena Opała-Owczarek² & Piotr Owczarek¹

Based on long-term climatological data from Ny-Ålesund, Svalbard Airport—Longyearbyen and the Polish Polar Station at Hornsund, we undertook an analysis of drought indices on Spitsbergen Island, Svalbard, for the period 1979–2019. The features and causes of spatiotemporal variability of atmospheric drought in Svalbard were identified, as expressed by the standardized precipitation evapotranspiration index (SPEI). There were several-year periods with SPEI indicating the dominance of drought or wet conditions. The long-term variability in the annual and half-year (May–October) SPEI values showed a prevalence of droughts in the 1980s and the first decade of the twenty-first century, while wet seasons were frequent in the 1990s and in the second decade of the twenty-first century. The seasonal SPEIs were characteristic of interannual variability. In MAM and JJA, droughts were more frequent after 2000; during SON and DJF of the same period, the frequency of wet seasons increased. The most remarkable changes in the scale of the entire research period occurred in autumn when negative values of SPEI occurred more often in the first part of the period, and positive values dominated in the last 20 years. The long-term pattern of the variables in consecutive seasons between 1979 and 2019 indicates relationships between the SPEI and anomalies of precipitable water and somewhat weaker relationships with anomalies of sea level pressure. The three stations are located at distances of more than 200 km from each other in the northern (Ny-Ålesund), central (Longyearbyen) and southern parts of Svalbard (Hornsund), and the most extreme values of drought conditions depended on the atmospheric circulation which could have been modified by local conditions thus droughts developed under various circulation types depending on the station. However, some similarities were identified in the atmospheric circulation patterns favouring drought conditions at Ny-Ålesund and Hornsund, both having more maritime climates than Longyearbyen. Extremely dry seasons were favoured by anticyclonic conditions, particularly a high-pressure ridge (type Ka) centred over Svalbard, air advection from the eastern sector under an influence of cyclone and negative precipitable water anomalies. During wet seasons anomalies of precipitable water were positive and cyclonic conditions dominated. These results were corroborated by the frequency of regional circulation types during JJA and DJF with the lowest and highest values of SPEI.

Redagowana przez **prof. Piotra Migonia** seria *World Geomorphological Landscapes* (Springer Nature) wzbogaciła się o kolejny, dwudziesty dziewiąty tom. Podobnie jak dwa poprzednie jest geograficznie poświęcony Afryce i nosi tytuł „Landscapes and Landforms of Central Sahara” (red. J. Knight, S. Merlo, A. Zerboni). W przeciwieństwie do innych tomów nie dotyczy zatem konkretnego państwa, ale ma transgraniczny charakter i dotyczy rozległego obszaru od Mali na zachodzie po

Sudan na wschodzie. Ponadto, nieco wbrew tytułowi serii, nie ogranicza się do zagadnień geomorfologicznych, ale licznie poruszane są w nim tematy związane z osadnictwem na Saharze, zagospodarowaniem oaz, transportem i dziedzictwem kulturowym, zainteresuje zatem szersze grono geografów. Jak każdy kolejny tom, egzemplarz został przekazany naszej instytucyjnej bibliotece. A już niebawem dobre wieści odnośnie „Landscapes and Landforms of Poland”.



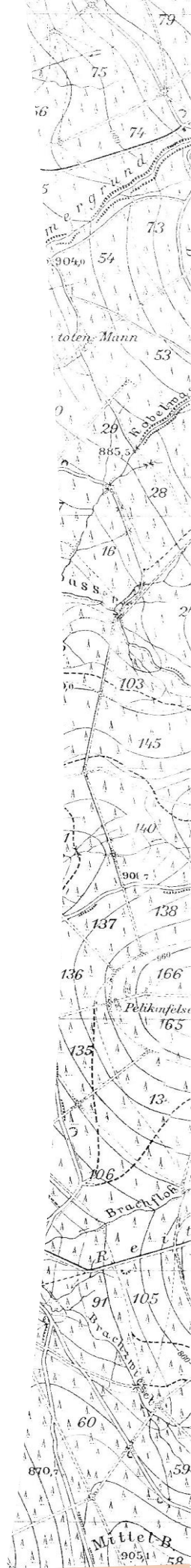
Sprawy Zakładowe

Zakład Geoinformatyki i Kartografii

Dnia 20 stycznia br. **dr Jacek Ślopek** miał okazję nagrać na potrzeby kanału YouTube „Basket Chanasa” rozmowę o analizach przestrzennych w koszykówce. Odcinek zatytułowany „Geografia w koszykówce?” został opublikowany 29 stycznia. Prowadzącym rozmowę był właściciel kanału – Kamil Chanas – były zawodnik koszykarskich drużyn ekstraklasowych m.in. z Wrocławia, Turowa i Zielonej Góry. Podczas rozmowy, prowadzonej w swobodnej atmosferze podczas jazdy autem elektrycznym,

poruszane były m. in. kwestia potencjału ukrytego w danych, na podstawie których powstają koszykarskie mapy rzutów i tego jak analizy GIS i metody wizualizacji kartograficznej mogą wspomóc sztaby trenerskie np. w analizie skuteczności poszczególnych zawodników. Inspiracją do odbycia rozmowy z Kamilem Chanasem był przygotowany i poprowadzony przez dra Ślopka odcinek Spraw Przyziemnych (kanału promującego studia na Wydziale Nauk o Ziemi i Kształtowaniu Środowiska) zatytułowanego "Geograf na boisku czyli o analizach przestrzennych w koszykówce". Wspomniany odcinek, opisujący karierę amerykańskiego kartografa Kirka Goldsberry'ego, którego prace zmieniły sposób widzenia gry w koszykówkę, został wyemitowany latem 2023 r. Wspomniane materiały wideo można obejrzeć w serwisie YouTube (klik):

- 1) [odcinek Spraw Przyziemnych:](#)
- 2) [rozmowa z Kamilem Chanasem:](#)



Zakład Geomorfologii

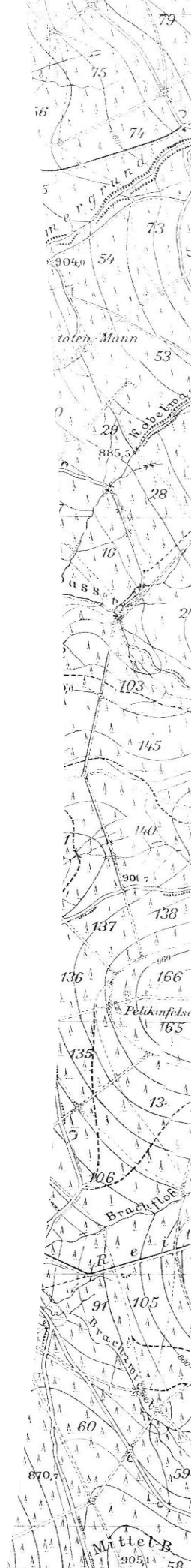
W dniu 12.01.2024 r. na spotkaniu PTTK Oddział Wojskowy, w cyklu wykładów „Cztery strony świata”, **Agnieszka Latocha-Wites** wraz z Tomaszem Witesem przedstawili multimedialną prelekcję pt. „Zimbabwe – śladami cudów przyrody i kultury”. Zaprezentowali w niej zarówno główne informacje o kraju, jego historii i współczesnym życiu mieszkańców, jak i przybliżyli uczestnikom spotkania miejsca o wyjątkowych walorach przyrodniczych i kulturowych Zimbabwe, wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

W środę 17 stycznia **dr Filip Duszyński** wygłosił wykład w ramach comiesięcznych zdalnych wykładów geomorfologicznych Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich. Wykład pt. *Kiedy Szczeliniec Wielki był "wielki"? O wykorzystaniu izotopów kosmogenicznych dla określenia ram czasowych i tempa rozwoju rzeźby Gór Stołowych* trwał około godzinę i zgromadził ponad 30 uczestników z różnych ośrodków geograficznych w Polsce. Streszczenie wykładu dostępne jest w zakładce „aktualności” na stronie internetowej Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich [TUTAJ \(klik\)](#).

Na zaproszenie Przewodniczącego Komisji Geograficznej Polskiej Akademii Umiejętności, w dniu 18.01.2024 r., **dr hab. Agnieszka Latocha-Wites** wygłosiła wykład pt. „Zanikanie, odradzanie, przemiana i trwałość. Krajobraz kulturowy ziemi kłodzkiej wobec czasu”. Posiedzenie naukowe odbywało się w trybie hybrydowym, stacjonarnie w siedzibie PAU w Krakowie oraz na platformie Zoom i łącznie uczestniczyło w nim 65 osób. Po blisko godzinnym wykładzie, drugie tyle czasu trwała wielo wątkowa dyskusja, z licznymi pytaniami zarówno ze strony słuchaczy zgromadzonych w sali, jak i uczestników zdalnych.

W dniu 22.01.2024 r., w Muzeum Przyrodniczym w Jeleniej Górze-Cieplicach, **Agnieszka Latocha-Wites** wygłosiła wykład pt. „Śladami dawnej działalności człowieka w Górach Stołowych”. Wykład odbył się na zaproszenie Koła Przewodników Sudeckich PTTK Oddział "Sudety Zachodnie" i dedykowany był środowisku przewodnickiemu, w ramach cotygodniowych spotkań szkoleniowych.

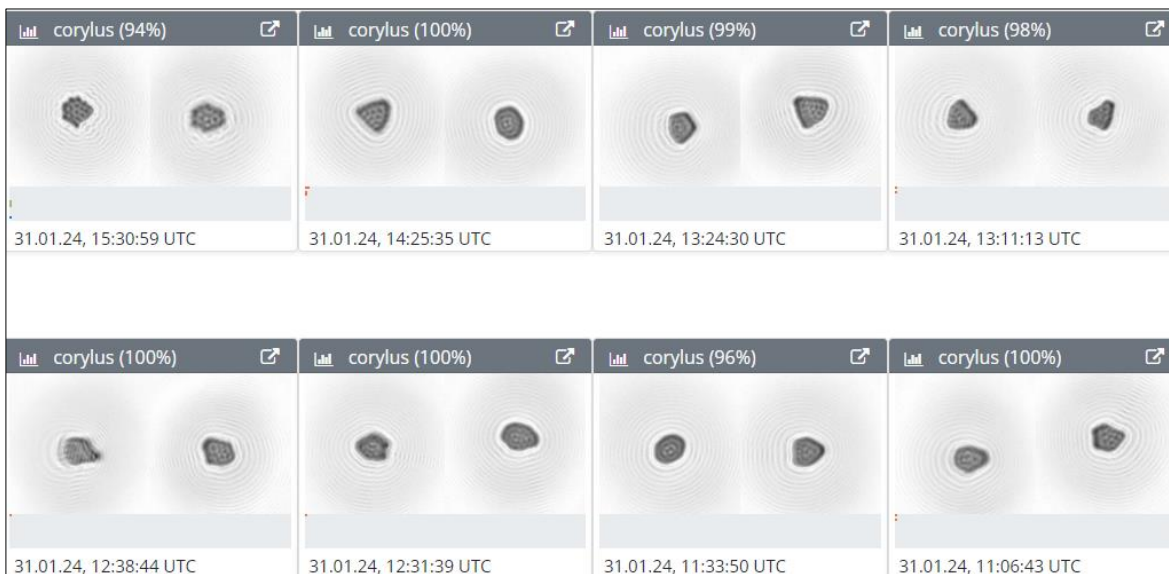
W dniach 22–26.01.2024 r. w Longyearbyen na Svalbardzie miała miejsce konferencja *Polar Night Week 2024*. Spotkanie organizowane każdego roku w środku nocy polarnej stanowi platformę wymiany doświadczeń i planowania dalszej aktywności badawczej na Spitsbergenie. W konferencji udział wzięli **dr hab. Mateusz Strzelecki, prof. UW**, prezentując poster „Svalbard coastal change – state of the art review and future challenges” oraz **dr Krzysztof Senderak**, który przedstawił poster „Drilling and installation of thermal strings to observe ground temperature changes on Svalbard – preliminary results (the CRIOS project)”. Jedną z sesji konferencji dotyczyła właśnie projektu CRIOS (<https://crios.pl/pl/>), w którym zaangażowani są polarnicy z UW. Warto wskazać na liczną reprezentację przedstawicieli polskich instytucji w czasie konferencji. Potwierdza to wysoką aktywność badaczy z Polski w badaniach polarnych.



Zakład Klimatologii i Ochrony Atmosfery

Automatyczne pomiary alergenów we Wrocławiu

Sezon pylenia roślin we Wrocławiu już się rozpoczął. Automatyczny detektor bioaerozoli – Swisens Poleno Jupiter, który jesienią został zainstalowany w Zakładzie Klimatologii i Ochrony Atmosfery wskazuje na obecność w atmosferze pierwszych ziaren leszczyny (*Corylus*). Urządzenie wykorzystuje metody uczenia maszynowego do rozpoznawania ziaren pyłku poprzez m.in. analizę obrazów holograficznych oraz fluorescencję. Na najbliższe miesiące zaplanowane są kampanie pomiarowe, mające na celu udoskonalenie zdolności detekcji poprzez rozbudowę algorytmów rozpoznawania przy wykorzystaniu lokalnych ziaren pyłku. Planowana jest również rozbudowa możliwości detekcji w kierunku nowych alergennych taksonów pyłku (np. bylicy) oraz grzybów *Alternaria* i *Cladosporium*. Już w tym sezonie aktualne poziomy stężeń będą udostępniane online.



Ziarna leszczyny rozpoznane przez Swisens Polleno Jupiter.

Opracowanie:
Marek Kasprzak
marek.kasprzak@uwr.edu.pl
Oulu, 7 lutego 2024 r.

Materiały dotyczące spraw Instytutu i spraw poszczególnych Zakładów prosimy nadsyłać do końca każdego miesiąca na adres e-mail M. Kasprzaka.

Fotografia na pierwszej stronie: Zorza polarna nad Północną Ostrobotnią w Finlandii
(fot. M. Kasprzak, grudzień 2023).

